KAUPPAKAMARI

LAUSUNTO
22.10.2019

Eduskunnan talousvaliokunta

LAUSUNTO LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI EDUSKUNNALLE VALTION TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2020 HE 29/2019 vp

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt Keskuskauppakamarilta asiantuntijalausuntoa valtion talousarvioesityksestä vuodelle 2020. Keskuskauppakamarin asiantuntijoina esitämme lausuntonamme kunnioittaen seuraavaa.

Yleiskuva

Hallituksen talousarvioesitys vuodelle 2020 pitää sisällään monia kannatettavia toimia.

Esityksessä toistettu hallitusohjelman talouspoliittinen tavoitteen asetanta, erityisesti 75 prosentin työllisyystavoite ja julkisen talouden tasapainottaminen vuonna 2023 ovat tärkeitä ja hyvin perusteltuja linjauksia.

Toisaalta Valtiovarainministeriön ennusteen mukainen perusura johtaa liki neljän miljardin euron julkisen talouden alijäämään vuonna 2023. Lisäksi on olemassa riski, että osa kertaluonteisista tulevaisuusinvestoinneista jäävät pysyviksi.

Maailmantaloudellinen tilanne viittaa siihen, että riski ennustettua heikommasta talouskehityksestä Suomessa on olemassa. Näin tapahtuessa hallitusohjelmassa linjatut tavoitteet uhkaavat jäädä toteutumatta. Väliaikaisten toimien rinnalle tarvittaisiin enemmän rakenteellisia toimia, joiden avulla työllisyyttä ja kokonaistuottavuutta saataisiin pysyvästi korkeammalle tasolle.

Talousarvioesityksessä linjatut toimenpiteet ovat riittämättömiä suhteessa hallituksen työllisyys- ja julkisen talouden tasapainotavoitteisiin. Talousarvioesitys olisi voinut olla kunnianhimoisempi.

Koulutus- ja maahanmuuttopolitiikka

Talousarvioesityksessä esitetty noin 350 miljoonan euron lisärahoitus koulutukseen ensi vuodelle on tervetullut muutos. Panosten mittaluokka on kuitenkin liian vähäinen.

PISA-tutkimus ja monet muut vastaavat tutkimukset ovat jo pidempään näyttäneet Suomen kannalta alavireisiltä. Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen laadun ja tasa-arvon kehittämishankkeet ovat tarpeellisia. Hankkeet suuntaavat panostuksia perustaitojen parantamiseen ja yhdenvertaisen mahdollisuuksien turvaamiseen. Ongelmallista on, että nämä panostukset ovat määräaikaisia kolmelle vuodelle, vaikka tarve ei lopu siihen. Sijoitukset vertailumaihin nähden ovat pudonneet ja ongelmat luku- sekä laskutaidossa lisääntyneet. Nämä ongelmat vaativat pysyvää korjausliikettä, ei väliaikaisia toimenpiteitä.

Ammattikorkeakoulujen vuosittainen perusrahoitus ja yliopistojen rahoitus kasvaa tasokorotuksen ja indeksikorotusten käyttöönottamisen seurauksena. Muutos on tervetullut. Korkeakoululaitos on kärsinyt suurista leikkauksista kahden edellisen hallituskauden aikana. Vuodesta 2011 vuoteen 2019 ammattikorkeakoulujen perusrahoitus on pienentynyt 224 milj. euroa ja yliopistojen 300 milj. euroa.

Suomen kilpailukyky ja hyvinvointi voidaan turvata ainoastaan panostamalla koulutukseen ja korkeaan osaamiseen.

Talousarvioesityksessä esitetty tavoite sujuvoittaa työperäisten oleskelulupien käsittelyä on kannatettava. Tällä hetkellä työperäisen oleskeluluvan käsittely kestää maahanmuuttoviraston omien tietojen mukaan moninkertaisen ajan. Vielä kunnianhimoisempi esitys olisi, jos oleskelulupien käsittelylle asetettaisiin kuukauden maksimiaika.

Esityksessä ehdotetaan ulkomailta tulevan palkansaajan lähdeverosta annetun lain 3 §:ää muutettavaksi siten, että palkkatulosta perittävän lähdeveron määrää alennettaisiin 35 prosentista 32 prosenttiin. Lisäksi laki vakinaistettaisiin voimaantulosäännöstä koskevaa 12 §:n 2 momenttia muuttamalla. Ulkomailta tulevan palkansaajan lähdeverosta annetun lain säätämistä pysyväksi sekä lähdeveroprosentin laskemista hallituksen esityksen mukaiseen 32 prosenttiin on kannatettava muutos nykyjärjestelmään. Osaavan työvoiman puute on monelle yritykselle merkittävä ongelma ja siksi on oltava riittäviä kannusteita osaajien houkuttelemiseksi ulkomailta Suomeen. Työperäisen maahanmuuton edistämisellä Suomeen voidaan saada uusia veronmaksajia, jolloin väestöllinen huoltosuhde paranee. Asiaa tulisi edelleen selvittää kysymällä, voitaisiinko ulkomailta tulevan palkansaajan lähdeverosta annetun lain soveltamisalaa laajentaa työperäisen maahanmuuton edistämiseksi; vaatimusta 5800 euron kuukausittaisesta rahapalkasta pitäisi laskea merkittävästi, esimerkiksi 4000 euroon kuukaudessa.

Liikenne ja väylänpito

Talousarvioesityksessä infrahankkeiden perusväylänpidon rahoituksen 300 miljoonan euron vuosittainen tasokorotus on tärkeä ja kannatettava toimenpide.

Turun tunnin junan ja Suomi-radan nopeiden raideyhteyksien suunnittelun pääomittaminen ja rahoittaminen on askel oikeaan suuntaan. Suunnittelu olisi syytä käynnistää nopeasti ja hankkeet saada liikkeelle.

Aiempien Liikenne- ja viestintäministeriön laskelmien mukaan ratojen ja teiden korjausvelkaan jo olemassa olevien vaurioiden korjaamiseen sekä kunnossapitoon tarvittaisiin noin 2,5 miljardia euroa, jonka lisäksi investointivelan on laskettu olevan jopa 15 miljardia euroa. Korjaus- ja investointivajeiden ratkaisemiseen tarvitaan yli budjetti- ja hallituskausien ulottuvaa näkemystä liikenteen rahoitusmallista, jonka avulla voitaisiin poistaa liikenteellisiä pullonkauloja ja tehostaa pitkäjänteistä suunnittelua.

Veropolitiikka

Suomessa ansiotulojen verotus on kireää ja rajaveroaste korkea suhteellisen matalilla tuloilla. Kuukaudessa 2500 euroa palkkaa ansaitseva henkilö vuonna 2019 maksaa 100 euron palkankorotuksesta noin 45 euroa veroja ja maksuja. Tästä näkökulmasta katsoen ansiotuloverotuksen päätösperäinen, joskin maltillinen keventäminen on kannatettava toimenpide
.
Esityksen mukaan työn verotus kuitenkin kiristyy 0—14 300 sekä yli 24 000 euroa vuodessa ansaitsevilla, kun otetaan huomioon ansiotason nousu sekä palkansaajan veronluonteisten maksujen muutokset. Perusturvaan tehdään 20 euron korotus. Muutos heikentää työllistymisen kannusteita. Lisäksi veromuutos on ajoitukseltaan kyseenalainen, mikäli Suomen kansantalous ajautuisi taantumaan tai kasvu muuten hidastuisi merkittävästi vuoden 2020 aikana. Palkansaajien verotusta tulisi pikemminkin sekä rakenteellisesti että suhdannesyistä keventää kuin kiristää. Hallituksen olisi ollut suotavaa vähintään neutraloida toimenpiteillään ansiotuloverotuksen kiristyminen.

Talousarvioesityksessä ehdotetaan tuloverolain 127 a §:ssä säädetyn kotitalousvähennyksen enimmäismäärää alennettavaksi ja perusteita muutettaviksi. Muutokset eivät ole huomattavia, mutta ne kiristäisivät verotusta. Kotitalousvähennyksen parametreja on muutettu jatkuvasti. Hyvä veropolitiikka on ennustettavaa ja vakaata, minkä vuoksi jatkuvat muutokset kotitalousvähennykseen ovat epätoivottuja.

Kotitalousvähennys synnyttää taloudellista aktiviteettia ja työtä. Kotitalousvähennyksen pienentäminen siis vähentäisi taloudellista aktiviteettia. Kotitalousvähennyksen säilyttäminen ennallaan olisi perusteltua myös harmaan talouden ehkäisemisen kannalta, koska asiakkaalla on voimakkaampi motiivi vaatia kuitillista työtä. Kotitalousvähennyksen määrän ja perusteiden muutos vähentäisi tätä motiivia. Edellä esitetyin perustein kotitalousvähennykseen ehdotetut muutokset eivät ole kannatettavia.

Asuntovelan koron vähennysoikeuden asteittaista poistamista vuoteen 2023 mennessä esitysluonnoksessa esitetyllä tavalla on kannatettavaa. Korkojen vähennysoikeus on tarpeeton julkisen sektorin tuloja pienentävänä veroinstrumenttina, joka on suosinut omistusasumista vuokraasumisen kustannuksella.

Esityksessä ehdotetaan tuloverolakiin uutta 69 c §:ää, jonka mukaan veronalaista ansiotuloa olisi 50 prosenttia työnantajan maksamista työntekijän ja hänen perheenjäsenensä elantomenoina pidettävistä muutto- ja matkustamiskustannuksista, jos muutto tapahtuu työntekijän työpaikan sijainnin vuoksi.

Suomalaiset muuttavat suhteellisesti ottaen vähän maan sisällä. Samaan aikaan osaavan työvoiman saatavuus on todellinen ongelma ympäri maata. Myös työttömyysaste on eurooppalaisittain korkea. Lisäksi työvoiman kohtaanto esimerkiksi avoimien työpaikkojen ja työttömien työnhakijoiden suhteella mitaten on heikentynyt selvästi viimeisen 15 vuoden aikana. Työvoiman kohtaantoa eli työntekijöiden ja työnantajien kohtaamista tulisi tehostaa. Tästä hyötyisivät sekä työntekijät että työnantajat. Työnantajan maksaman muuttokustannuksen muuttaminen osittain verovapaaksi voisi parantaa työvoiman liikkuvuutta ja siten helpottaa yritysten osaavan työvoiman saantia. Esitysluonnoksen mukainen muuttokustannusten osittainen kompensointi saattaa tukea työllisyyttä sekä alueellista liikkuvuutta. Ehdotettu säännös on kannatettava.

Vaihtoehtoisesti verovapaus voitaisiin ulottaa kaikkiin työnantajan maksamiin muuttokustannuksiin.

Hallituksen budjettiriihessä päätettiin verokannustimista yritysten investointeihin. On hyvä asia, että hallitus vauhdittaa energiatehokkaita investointeja.

Kone- ja laiteinvestoinneista ehdotetaan vähennettäväksi 50 %:n menojäännöspoisto nykyisen 25 %:n menojäännöspoiston sijaan vuosina 2020-2023. Hallitus selvittää mahdollisuutta määräaikaisesta tutkimusyhteistyökannustimesta jo vuodelle 2020. Korotetut poistot merkitsisivät yrityksille lykkäystä veronmaksuun, kun koneen tai laitteen käyttöönottovuonna jo puolet hankintahinnasta voisi vähentää verotuksessa. Tämä kannustaisi investoimaan esimerkiksi energiatehokkaampiin koneisiin ja laitteisiin. Myös tutkimusyhteistyökannustimen voidaan ajatella lisäävän puhtaampien ja energiatehokkaampien ratkaisujen etsimistä.

Budjettiriihen veronkiristykset kirittävät energiatehokkaita investointeja. Hallitusohjelmassa sovittu liikennepolttoaineiden 250 miljoonan euron veronkiristys toteutetaan kokonaisuudessaan elokuussa 2020. Lisäksi työkone- ja lämmityspolttoaineiden verotusta kiristetään yhteensä 100 miljoonalla eurolla vuosina 2021–2023. Parafiinisen dieselöljyn 120 miljoonan euron veronalennus poistetaan asteittain. Toimenpidettä olisi ollut järkevää tarkastella yhdessä muiden toimenpiteiden kanssa osana liikenteen vero- ja maksu-uudistusta. Veronkorotusten siirtyminen maantiekuljetusten hintoihin tulee lisäämään kaupan ja teollisuuden kustannuksia. Pitkien etäisyyksien takia tämä kiritys tulee vaikuttamaan haitallisesti Suomen kilpailukykyyn.

KESKUSKAUPPAKAMARI

Juho Romakkaniemi	Mauri Kotamäki
Toimitusjohtaja	Pääekonomisti